

ภาพ : ในวันที่ถิ่นจะเปลี่ยน

เรื่องจริงที่เชียงคาน สู่หนังสั้นสะท้อนสังคม ไทยหาค่าแห่งวัฒนธรรมดั้งเดิม

ซีอเสียงความเป็นเมืองอันเจียบสงบ เรียบง่าย เปี่ยมด้วยมิตรไมตรีของผู้คน ภายใต้ชายคาบ้านเรือนไม้ติดริมแม่น้ำโขงของอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ได้ถูกบอกเล่าส่งต่อความประทับใจ จนทำให้เมืองนี้กลายเป็นปลายทางของนักท่องเที่ยว แต่กระแสการท่องเที่ยวที่ผู้คนล้นทะลักสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว เป็นกรณีศึกษาหลายฝ่ายต่างแสดงความกังวลต่อความเสื่อมถอยของประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของเมืองเล็กๆ แห่งนี้

โครงการ 'เชียงคานกับกาลท่องเที่ยวที่ยั่งยืน' การเสวนาและทำภาพยนตร์สั้นเพื่อเมืองเชียงคาน จึงเกิดขึ้นจากความร่วมมือของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

เทศบาลตำบลเชียงคาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ไทย และองค์การบริหารจัดการพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืน (อพท.) สนับสนุนแนวคิดการผลิตภาพยนตร์สั้น Hot Short Film เพื่อใช้ศิลปะหนังสั้น นำเสนอมุมมองความเปลี่ยนแปลงของชุมชน จากการท่องเที่ยวและกระตุ้นจิตสำนึกของคนเชียงคานและผู้สนใจให้มีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหา ภายหลังจากนักท่องเที่ยวหลั่งไหลมายังเมืองเชียงคาน เพื่อแสวงหาแนวทางไปสู่การจัดการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน เหมาะสมกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมพื้นที่

ภายใต้งานสำรวจวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคณาจารย์จากมหาวิทยาลัย

มหาสารคามและคณะ นำมาสู่การถ่ายทอดศิลปะภาพยนตร์สั้น 4 เรื่อง โดยทีมงาน 4 กลุ่ม ซึ่งได้เปิดตัวและฉายภาพยนตร์รอบปฐมทัศน์หนังสั้น 4 เรื่องที่อำเภอเชียงคาน เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2555 และจะออกอากาศในรายการ Hot Short Film ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ประกอบด้วย ออกพรรษา ณ เชียงคาน จากกลุ่มอีสาน ซ็อดฟิล์ม โดยภาพยนตร์ได้ตั้งคำถามต่อเชียงคาน ซึ่งได้กลายเป็นจุดหมายของนักท่องเที่ยวจากทุกสารทิศ แต่หากวันหนึ่งเชียงคานกลายเป็นเมืองที่ไร้นักท่องเที่ยว ผู้คนที่นี่จะเป็นอย่างไร ถ่ายทอดผ่านมุมมองของหญิงชรา ที่เกิดที่นี่ โตที่นี่ แก่ชราที่นี่ ที่เห็นความเปลี่ยนแปลงและพยายามสืบทอดแง่มุม

บางอย่างผ่านเด็กน้อยที่กำลังเติบโต ขณะเดียวกันหนึ่งก็ให้ภาพวิถีชีวิตคนรุ่นกลางที่ผันตัวเองจากชาวบ้านมาเป็นผู้ประกอบการ

ในวันที่ฉันจะเปลี่ยน ของ บัณฑิต ทองดี เล่าถึงสาวสวยของเมืองเชียงคาน ที่ไปใช้ชีวิตในเมืองจนเกือบจะลืมบ้านเกิด แต่เมื่อเดินทางกลับบ้าน ทำให้พบว่า ที่นี้ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เมื่อพบกับอดีตหวานใจที่เปิดร้าน เรื่องราวความสัมพันธ์ต่างๆ ได้ถูกรื้อฟื้น ท่ามกลางความคิดที่สวนทางกันในเรื่องความเปลี่ยนแปลงของเมือง

อักษะเชียงคาน ของ บุญชัย กัลยาศิริ ถ่ายทอดเรื่องราวของหนุ่มเชียงคานที่ได้ชวนสาวสวยชาวเมืองมาเที่ยวบ้านเกิด พฤติกรรมของสาวชาวเมืองที่เสพติดโซเชียล เน็ตเวิร์ค ทำให้มุมมองต่อสิ่งรอบตัวเป็นไปแบบฉาบฉวย แต่ในบรรยากาศงดงามแห่งเมืองริมโขงได้ทำให้ทั้งคู่แลกเปลี่ยนสิ่งที่อยู่ในใจออกมา แม้อาจจะมีความแตกต่าง แต่เรื่องราวต่างๆ กลับทำให้ช่องว่างของสองคนลดลง และเปิดถึงมุมมองของสาวเมืองต่อเรื่องราวน่ารักที่ซ่อนอยู่ในเมืองแห่งนี้

เปลี่ยนไปแต่ไม่เปลี่ยนแปลง จากภาพยนตร์อีสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น หนังสือเรื่องนี้เล่าผ่านบทเพลง โดยเนื้อหาให้นักศึกษาศิลปกรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถูกเชื่อเชิญอย่างลึกลับจาก

โปสการ์ดลายเส้น ที่มีรูปบ้านไม้เก่าของเชียงคาน ทำให้เขาตัดสินใจกลับไปบ้านเกิด และเห็นหลายสิ่งเปลี่ยนแปลงไปจากที่เขาเคยอยู่สมัยเด็กๆ แม้จะไม่คุ้นเคย แต่สุดท้ายเขาก็เข้าใจว่า ทุกสรรพสิ่งย่อมเปลี่ยนแปลง เราอาจจะทำได้แค่การพยายามปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเท่านั้น

ในมุมมองของนักวิชาการที่คลุกคลีกับการทำภาพยนตร์ **ปริชา สาร** นักวิจัยและอาจารย์ประจำสาขาวิชาการ

ภาพ: ออกพรรษา ณ เชียงคาน

สื่อสารมวลชน คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เล่าว่า หนังสือสั้น 4 เรื่องนี้มาจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกว่า 50 เล่ม ทั้งนี้ ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ การทำโฟกัส กรุ๊ป เพื่อแลกเปลี่ยนประเด็นและข้อมูล จนมาเป็นบทภาพยนตร์ และถ่ายทำในพื้นที่จริง

“อย่างน้อยการถ่ายทอดเรื่องราวของเชียงคานออกมาในรูปแบบหนังสือนี่สั้น 4 เรื่องที่สร้างขึ้นมาน่าจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกจิตสำนึกให้กับชุมชน นักท่องเที่ยว ผู้บริหารนโยบาย ได้ตระหนักถึงผลกระทบ หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการท่องเที่ยว จนนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เพื่อนำไปสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวแบบยั่งยืน”

สภาพปัญหาในเบื้องต้น ‘ปริชา’ มองว่า การรวมกลุ่มของคนในชุมชนอำเภอเชียงคาน เป็นไปยากมากขึ้น เพราะธุรกิจเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้คนมองเรื่องตัวเงินสำคัญมากกว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

“โจทย์ของการศึกษา จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาสู่อำเภอเชียงคาน ทำให้เกิดกลุ่มคนที่มีผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันและต่างกันอย่างย่อยออกไป จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้เห็นภาพว่าแต่ละชุมชนมีแนวทางอย่างไร ‘เชียงคาน’ จะมีทิศทางอย่างไรในการสร้างความร่วมมือกัน จนทำให้เกิดคำถามเรื่องการมีส่วนร่วมของคนในเชียงคานว่า มีอยู่จริงหรือไม่ หากมีอยู่จริงแล้ว ได้เกิดปัญหาอย่างไรบ้าง

“อย่างไรก็ตาม ทางทีมวิจัยและผู้สร้างภาพยนตร์ ไม่ได้ต้องการมาหยุดความเปลี่ยนแปลงของเชียงคานเอาไว้ และไม่ได้ต้องการเข้าไปแก้ไขปัญหาก็ แต่เป็นการทำหน้าที่สื่อเพื่อสะท้อนความเปลี่ยนแปลงในหลากหลายมิติเท่านั้น”

0 0 0
จากจุดเริ่มต้นของกระแสการท่องเที่ยว ที่ผู้คนต้องการแสวงหาความเป็นชุมชนในอดีต แหล่งพักผ่อนที่ผู้คนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แต่ชีวิตความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่นที่เรียบง่าย กลับถูกลบภาพให้จางลงจากผู้คนในเมือง โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ฤดูหนาว ในระยะ 3-4 ปีมานี้

เบนซ์สุดสปีดาร์

The Nation Weekly
Circulation: 300,000
Ad Rate: 450

Section: First Section/-

วันที่: ศุกร์ 28 ธันวาคม 2555 - พุธที่ 3 มกราคม 2556

ปีที่: 21

ฉบับที่: 1074

หน้า: 88(บน), 89

Col.Inch: 191.67 Ad Value: 86,251.50

PRValue (x3): 258,754.50

ศิลปิน: สีสี่

คอลัมน์: เรื่องจริงที่เชียงคานสู่หนึ่งสี่สะท้อนสังคมไทยหาค่าแห่งวัฒนธรรมดั้งเดิม

ภาพ : หนึ่งที่ดินจะเปลี่ยน

ที่หัก บ้านไม้เก่าได้ถูกปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยและปรับราคาสูงขึ้นตามกำลังทรัพย์ผู้มาเยือน

'ปรีชา' สะท้อนภาพความเปลี่ยนแปลงของเชียงคานในปัจจุบันกับเมื่อ 10 ปีก่อนที่เขาได้เดินทางไป ว่าแตกต่างจากชุมชนในอดีตมาก เดิมทีชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตแบบเนิบช้า ยึดโยงกันด้วยวัฒนธรรมของชุมชน ทางด้านกายภาพบ้านแถวบ้าน

ไม้เก่าที่เรียงตลอดถนนชายโขง ก็เริ่มถูกเปลี่ยนเป็นการก่อสร้างที่ใช้วัสดุอุปกรณ์แบบใหม่ แม้ว่าจะมีเทศบาลผู้กำหนดให้การสร้างบ้านเรือนในถนนชายโขง ให้มีการคงรูปแบบไม้เอาไว้ โดยทางเทศบาลจะช่วยค่าใช้จ่ายประมาณ 20,000 บาท แต่บ้านไม้เก่าก็ถูกแปลงเป็นที่หัก และถูกเปลี่ยนแปลงไปขนานใหญ่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

แต่เชื่อว่าสิ่งที่หลายฝ่ายกำลังวิตกกังวลกันจะไม่มีแนวทางแก้ไข...

"อย่างน้อยเมื่อหลายฝ่ายต่างรับรู้สภาพปัญหา เริ่มมีสัญญาณเตือนก่อน

ที่เชียงคานจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรม ดังเช่นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหลายแห่ง อย่างในหนังสือออกพรรษา ณ เชียงคาน เสนอว่า หากในอนาคตเชียงคานเป็นเมืองที่นักท่องเที่ยว

มองว่าล้าสมัยไปแล้ว ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวตามกระแส ผู้คนที่นั่นจะเป็นอย่างไร เขาจะดำเนินชีวิตอย่างไร

"นอกจากกระแสการท่องเที่ยวของคนเมืองที่ทะลักมา โดยไม่เรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมของคนในชุมชนแล้ว เขายังมองว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คือเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ซึ่งคนแก่ในเชียงคานเองก็มีการปรับตัวใช้เทคโนโลยี โดยหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นว่า เราจะอยู่ในสังคมปัจจุบันโดยผสมผสานระหว่างของเก่ากับของใหม่อย่างไร โดยที่ไม่ทำลายสังคม วัฒนธรรมดั้งเดิม"

จากมุมมองของนักวิชาการที่ได้คลุกคลีกับคนในชุมชน กล่าวว่า ทิศทางที่เชียงคานกำลังจะก้าวต่อไป ด้วยความยั่งยืนนั้น คงจะต้องย้อนกลับมาที่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

"การรวมกลุ่มของชาวบ้านมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะลักษณะการรวมกลุ่มที่มีศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด ชุมชน ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับวัดอยู่ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาต้องเริ่มจากคนในชุมชนท้องถิ่น..."

"ปัญหาที่สำคัญของเชียงคานในวันนี้คือชาวบ้านไม่เชื่อมั่นหรือไว้วางใจต่อการทำงานของเทศบาลตำบลเชียงคาน ด้าน

เทศบาล อาจมองว่าคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ ไม่มีส่วนร่วม เรื่องนี้อาจจะต้องมองย้อนไปที่บทบาทของเทศบาลด้วย เพราะชาวบ้านเองก็มองว่า เทศบาลมีผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวอยู่หรือไม่ ทำไมเทศบาล จึงมีแนวคิดในการสร้างตลาดน้ำขึ้นมา จนที่สุดกลายเป็นความหวาดระแวงต่อกัน

"ทางออกในเบื้องต้น คือหลายฝ่ายจะต้องกลับมาทบทวนว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะเกิดได้อย่างไร ชาวบ้านกับเทศบาล จะร่วมมือกันอย่างไร ขณะเดียวกันเทศบาลก็ควรเปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการเชิงนโยบายมาเป็นผู้สนับสนุนการมีส่วนร่วมกับชุมชนให้มากยิ่งขึ้นด้วย"

พร้อมกันนั้น ปรีชา ยังได้สะท้อนถึงปัญหาสำคัญอีกด้านหนึ่งของอำเภอเชียงคาน คือ แม้ว่าจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นที่รู้จัก แต่เชียงคานกลับไม่มีจุดยืนเรื่องความเป็นเมืองที่เรียบง่าย ท่ามกลางธรรมชาติริมโขงดังที่เคยถูกกล่าวถึง หรือการกำหนดเป้าหมายสำคัญต่อนักท่องเที่ยวว่า เมื่อมาถึงเชียงคานแล้วต้องไปไหว้พระ 9 วัด หรือการทำกิจกรรมด้านวัฒนธรรมกับคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นกรณีที่ชุมชนแห่งนี้ไม่ได้สร้างจุดแข็งให้กับตัวเอง"

เขาสรุปว่า หนังสือทั้ง 4 เรื่องนี้ อาจ

ไม่เพียงพอต่อการกระตุ้นการรับรู้ปัญหา
ในวงกว้างได้ ภายใต้โครงการหนึ่งสี่
เพื่อเมืองเชียงคานนี้ จึงมีการจัดกิจกรรม
เสวนาอย่างต่อเนื่อง และนำภาพยนตร์
ที่ผลิตขึ้น ฉายในชุมชนและเผยแพร่ต่อ
สาธารณชน ตลอดจนการส่งมอบเอกสาร
งานวิจัยให้ชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางใน
การพัฒนาชุมชนต่อไป ■

ภาพ : ทัศนะเชียงคาน